ÅRSRAPPORT **2010**

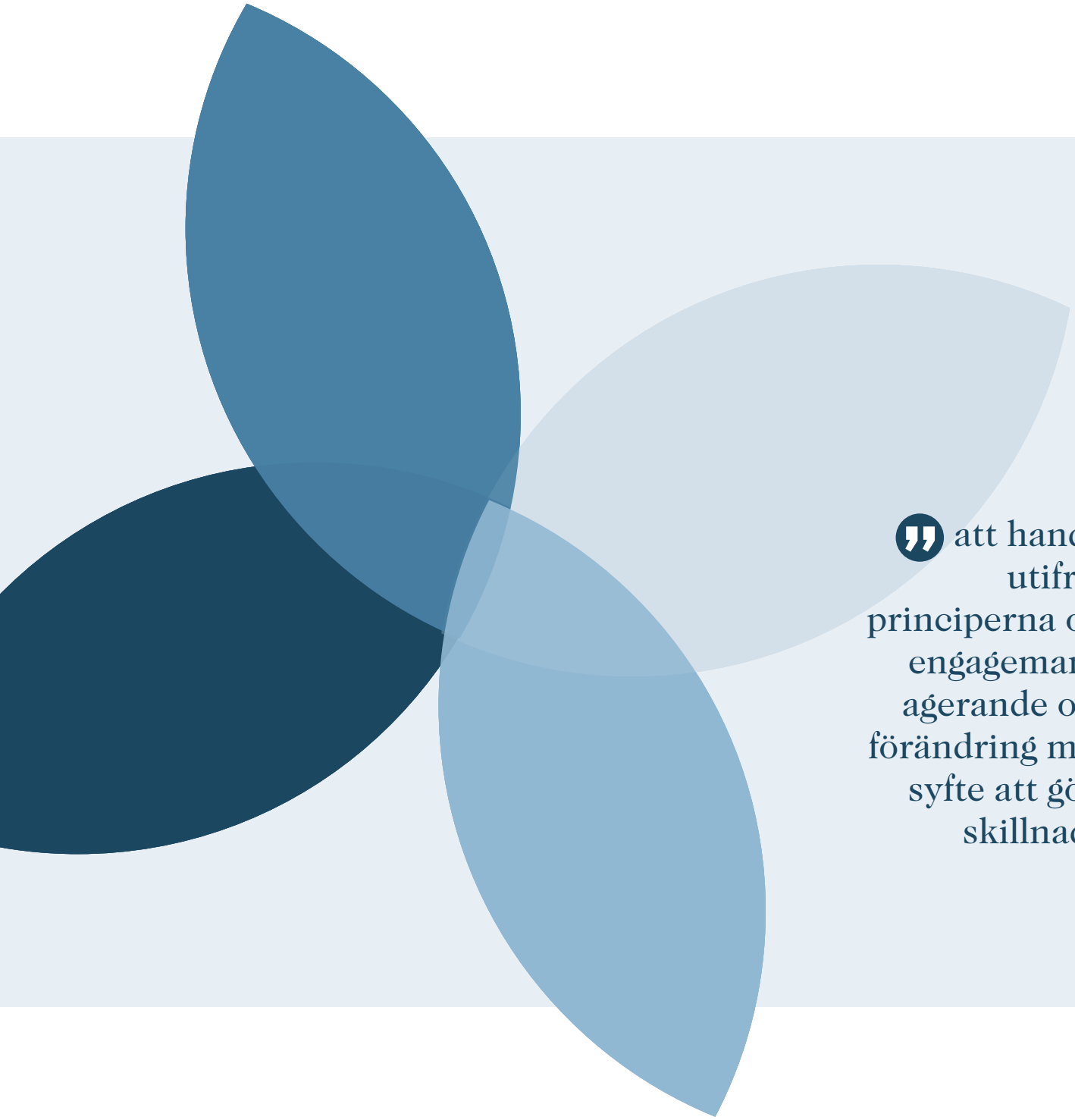

”att handla utifrån principerna om engagemang, agerande och förändring med syfte att göra skillnad.”

etikrådet

ETT SAMARBETE MELLAN FÖRSTA, ANDRA, TREDJE OCH FJÄRDE AP-FONDEN

Innehåll

Året i korthet	3
Ordförande har ordet	4
Värdegrund	7
Etikrådets arbetssätt	8
Bolagsdialoger	10
Studieresa	25
Samarbeten och initiativ	28
Konferenser	30

Om Etikrådet

Första, Andra, Tredje och Fjärde AP-fonden är buffertfonder i det allmänna pensionssystemet och förvaltar pensionskapital för alla som en gång har arbetat i Sverige. De fyra konkurrerande fonderna fick 2001 samma uppdrag: att placera pensionskapitalet till största möjliga nytta för pensionssystemet och att långsiktigt skapa hög avkastning till låg risk. Fonderna ska ta hänsyn till etik och miljö, dock utan att göra avkall på det övergripande målet om hög avkastning.[1]

Tillsammans blir vi starkare

Sedan 2007 samordnar Första, Andra, Tredje och Fjärde AP-fonden arbetet med miljö- och etikfrågor via det gemensamma Etikrådet. Syftet med rådet är att genom engagemang och gemensamt agerande driva en positiv förändring i utländska bolag som kopplas till kränkningar av internationella konventioner avseende miljö och mänskliga rättigheter. Etikrådet består av en representant från varje fond. Ordförandeskapet, som alternerar mellan fonderna, innehades 2010 av Fjärde AP-fonden och har 2011 övergått till Första AP-fonden.

Viktigaste fördelarna med Etikrådet

- De fyra fondernas samlade kapital, 875 miljarder kronor [2], ökar möjligheten att påverka ett bolag jämfört med enskilda insatser.
- Etikrådet är en attraktiv samarbetspartner för andra internationella investerare med liknande agendor för miljö- och etikhänsyn, vilket ytterligare ökar möjligheterna att påverka.
- Samarbetet i Etikrådet innebär att fondernas arbete blir mer tids- och kostnadseffektivt. Den ökade effektiviteten tar sig bland annat uttryck i fler bolagsdialoger, ett ökat antal internationella investerarinitiativ och fler rådslag, arbetsmöten och konferenser där Etikrådet är representerat.

1. Se förarbetena till Lagen om allmänna pensionsfonder 2000:192 som reglerar fondernas verksamhet
2. Per 31 december 2010

MILJÖMÄRKT

FSC 100% Papper FSC® C074519

Innehåll och produktion: Etikrådet i samarbete med Oxenstierna & Partners
Foto: Magnus Fond och Christina Olivecrona
Tryck: Strokirk-Landströms

Medier om Etikrådet och bolag som Etikrådet för dialog med

Etikrådet engagerar sig i ett antal fall där bolag kan kopplas till kränkning av konventioner. Nedan återfinns ett axplock av artiklar som skrivits under 2010 där Etikrådet och/eller bolagen nämns.

Några pressklipp från 2010

1 DIALOG MED KANADENSISKA GRUVBOLAGET GOLDCORP

Etikrådet för en dialog med det kanadensiska gruvbolaget Goldcorp rörande dess verksamhet i Guatemala. Dialogen har hittills resulterat i att en oberoende utvärdering gjorts avseende hur de mänskliga rättigheterna adresserats. Utvärderingen har också lett till att bolaget vidtagit ett antal åtgärder 2010 för att förbättra situationen.

Läs mer på sid 22

2 UPPROP INFÖR FN:S KLIMATMÖTE I CANCUN

Samtliga fonder i Etikrådet har under året anslutit sig till investerargruppen Institutional Investors Group on Climate Change och tillsammans med över 200 internationella investerare undertecknat ett upprop inför FN:s klimatmöte i Cancun. Uppropet syftar till att påtala investerarnas behov av långsiktighet och tydlighet i ramverken kring klimatöverenskommelserna, för att underlätta investeringar i ny teknologi.

Läs mer på sid 29

3 AP-FONDERNA PÅVERKAR BOLAG

Etikrådets arbete uppmärksammas både internationellt och i Sverige.

Läs mer på sid 4-29

4 FOKUS PÅ ARBETSTAGARNAS RÄTTIGHETER

Walmart är ett av de bolag Etikrådet för dialog med. Fokus ligger på arbetstagarnas rättigheter. Under sommaren 2010 gjorde bolaget en uppmärksammad överenskommelse med fackföreningar och lokala organisationer i Chicago där man vill låta bygga en mindre butik i en närförort.

Läs mer på sid 24

5 DIALOG MED GRUVFÖRETAGET VEDANTA

Etikrådet har fört en dialog med gruvföretaget Vedanta avseende bolagets etablering av en bauxitgruva i den indiska delstaten Orissa. Etikrådet har krävt att konstruktionen av gruvan ska upphöra till dess att en transparent utvärderingsprocess avseende frågeställningen om de mänskliga rättigheterna har genomförts eller till dess att bolaget på annat sätt kan påvisa att urfolkens rättigheter respekteras. I augusti 2010 beslöt det indiska miljöministeriet att inte ge Vedanta licens för den planerade bauxitgruvan, vilket innebär att målet med dialogen är uppfyllt.

Läs mer på sid 20

Annika Andersson
Fjärde AP-fonden
Ordförande 2010
(www.ap4.se)

Vi anser därför att de internationella konventioner som Sverige undertecknat och FN:s Global Compact är lämpliga utgångs-punkter för vår bedöm-ning av bolag.”

Engagerade ägare som verkar för förändring

Genom att använda vårt ägande för att påverka bolag att agera ansvarsfullt kan fonderna tillsammans göra skillnad. Vårt samarbete med andra internationella investerare ger oss ökad kraft att åstadkomma förändring.

Värdegrund som stöd för globala dialoger

De fyra AP-fondernas gemensamma värdegrund har vidareutvecklats under året. Det är vår övertygelse att Etikrådets principer om engagemang, agerande och förändring är den rätta vägen för oss som långsiktiga ansvarstagande investerare att gå, i stället för att omedelbart avyttra innehavet i bolaget. Det kan liknas vid den självklara hållning en person skulle inta som exempelvis bevittnar en misshandel eller ett rån på öppen gata. Vittnet skulle då inte avlägsna sig från platsen för att det som bevittnades var så förfärligt (avyttring av innehavet i bolaget). Personen skulle istället engagera sig för att söka hindra att brottet fullföljdes eller hjälpa offret genom att antingen ingripa eller hota med att ingripa eller genom att kalla på ordningsmakten eller räddningspersonal (engagemang, agerande och förändring för att göra skillnad).

I och med att AP-fonderna är statliga myndigheter, är det viktigt att fondernas agerande utgår från allmänt accepterade normer, inte eget tyckande. Det är extra viktigt då de bolag fonderna investerar i finns i många länder, länder som inte alltid har samma standard och normer inom etik- och miljöområdet som vi har i Sverige. Vi anser därför att de internationella konventioner som Sverige undertecknat och FN:s Global Compact är lämpliga utgångspunkter för vår bedömning av bolag.

Genom att agera som långsiktiga ansvarstagande och engagerade ägare kan fonderna påverka bolag världen över att förbättra sitt arbete med miljö och sociala frågor och därigenom fortsätta att åtnjuta allmänhetens förtroende.

Dialoger kräver uthållighet

Efter att aktivt ha fört dialoger med ett antal bolag under fyra år, vet vi bättre än de flesta, att dialoger tar tid. Till en början berodde detta delvis på vår ovana vid att kommunicera med bolagen om etik- och miljöproblem, men framförallt på att bolagen var ovana att investerare ställde den här typen av krav på dem. Nu har både vi och många bolag lärt oss mer om hur dessa dialoger fungerar. Trots det har vi inte avslutat lika många dialoger under 2010 som under tidigare år. Det beror på att bolagen generellt blivit bättre på att arbeta med miljö och sociala frågor som en integrerad del av sin löpande verksamhet och därför också reagerar snabbare och vidtar nödvändiga åtgärder när incidenter inträffar. Det är precis det vi och många andra investerare eftersträvar, att bolagen självmant ska ha system och avsätta rimliga resurser för att hantera problem som dyker upp i verksamheten.

En följd av att många bolags arbete med sociala och miljöfrågor förbättrats kan bli att Etikrådet framöver kommer att få mer tidskrävande dialoger baserade på mer komplexa frågeställningar. Vår inställning är att varje framsteg vi kan bidra till är betydelsefullt, och även om vi siktar på att bidra till stora förändringar måste vi också värdera de mindre.

Ett exempel på en utdragen dialog som hittills endast bidragit till smärre förbättringar, är den vi för med Walmart. Många större institutionella investerare är bekymrade över Walmarts inställning till framförallt arbetsrättsliga frågor. Så även Etikrådet, och det är därför vi envist fortsätter vår dialog. Även om dialogen ibland haltat fortgår vårt arbete för att påverka bolaget. Så länge vi ser steg i rätt riktning, kommer vi att fortsätta att föra dialog och ställa krav på bolaget.

Avslutade dialoger

Under 2010 avslutade vi dialogen med gruvbolaget Vedanta. Målet som vi satte upp för dialogen var att bolaget skulle upphöra med sin planerade gruvdrift i delstaten Orissa eller visa på att de hade gjort en transparent utvärderingsprocess för att påvisa att urfolkens rättigheter respekterats. Målet med dialogen har, i detta fall, inte uppfyllts tack vare oss, utan som en följd av att indiska myndigheter har dragit in tillståndet för gruvan. Vi kommer dock att fortsätta bevaka Vedanta i fem år på samma sätt som vi gör med alla bolag som tas bort från vår dialoglista. Längre fram i rapporten beskriver vi utförligare vilka krav vi ställer på bolaget. Vi är övertygade om att vi tillsammans med andra intressenter påverkar Vedanta att framgent bli mer transparent och ansvarsfullt.

Under året har vi också haft en intensiv och givande dialog med bolaget Goldcorp – en dialog som gett gott resultat. Etikrådet har dock beslutat att inte avföra bolaget från listan då vi avvaktar att vissa planerade åtgärder ska genomföras.

Återkommande frågeställningar

Etikrådet får med jämna mellanrum frågor kring olika problemområden. Det handlar bland annat om områden där Etikrådets bedömning skiljer sig från vissa andra öppna och transparanta institutionella investerares bedömning, exempelvis statens pensionsfond utland i Norge (SPU). Det kan också röra sig om frågor kring hur AP-fonderna kan investera i bolag med vissa typer av verksamheter eller bolag som bedriver verksamhet i vissa länder.

Ett område som vi tagit upp för noggrann översyn under 2010 är frågan kring investeringar i bolag som på olika sätt är involverade i underhåll och/ eller utveckling av system relaterade till kärnvapen. Med utgångspunkt i vår konventionsgrund har vi tittat närmare på bolag utifrån den enda konvention som behandlar detta område – Icke spridningsavtalet[3]. Det är en konvention som Sverige undertecknat och därmed ställt sig bakom. Konventionen innebär att bolag hemmahörande i något av de fem länder som enligt avtalet har rätt att inneha kärnvapen, får bedriva viss typ av verksamhet; service och underhåll, utveckling av nya styrsystem till befintliga missiler och även nya missiler. Mot bakgrund av denna analys förordar Etikrådet därför ingen generell uteslutning av bolag som på något sätt är involverad i denna typ av verksamhet.

3. Non Proliferation Treaty, NPT

”För även om vi inom etik- och miljöarbetet ligger i framkant bland internationella investerare, har vi en stark vilja att ständigt bli bättre för att kunna göra ännu större skillnad.”

Ständig förbättring

Slutligen vill jag tacka mina kollegor i Etikrådet för ett mycket konstruktivt samarbete. Det finns ett stort engagemang för etik- och miljöfrågor hos oss alla och viljan att göra skillnad är stor. Vi har också visat att de fyra fonderna på ett kostnadseffektivt och resultatorienterat sätt kan samarbeta och uppnå goda resultat. Jag ser fram emot att vara med och vidareutveckla Etikrådets arbete även 2011. För även om vi inom etik- och miljöarbetet ligger i framkant bland internationella investerare, har vi en stark vilja att ständigt bli bättre för att kunna göra ännu större skillnad.

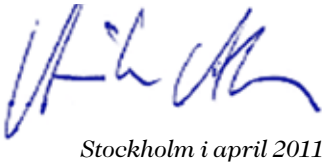

Stockholm i april 2011
Annika Andersson, Fjärde AP-fonden
Etikrådets ordförande 2010

AP-fondernas värdegrund – Etikrådets utgångspunkt

Första, Andra, Tredje och Fjärde AP-fonden förvaltar kapital för dagens och morgondagens pensionärer. Fonderna har fått samma uppdrag från riksdagen; att skapa hög avkastning till låg risk. Fonderna ska också ta hänsyn till etik och miljö, dock utan att göra avkall på det övergripande målet om hög avkastning.

Fondernas värdegrund, när det gäller att ta hänsyn till miljöaspekter och till etiska dimensioner i verksamheten, är att handla utifrån principerna om engagemang, agerande och förändring med syftet att göra skillnad. Fonderna gör skillnad genom att proaktivt verka för en hållbar utveckling inom områden som främjar en långsiktigt hög avkastning samt genom att engagera sig i bolag där problem identifierats och bedömts påtagliga och väl dokumenterade. Detta är ett ansvarsfullt och etiskt förhållningssätt att agera som ägare. Avslutar fonderna sitt ägarskap, försvinner inte problemet i fråga och missförhållandena fortgår. Därför är en avyttring av fondernas innehav en sista utväg, när möjligheten att göra skillnad bedöms utsiktslösa.

Som en del av det svenska pensionssystemet bygger AP-fonderna sina principer om engagemang, agerande och krav på förändring på samma värdegrund som den svenska staten. I denna är demokrati, alla människors lika värde, den enskilda människans frihet och värdighet och en hållbar utveckling centrala delar. Allt i enlighet med skrivningarna i Regeringsformen.

Svenska statens värdegrund kommer också till uttryck genom de internationella konventioner som Sverige har undertecknat, däribland konventioner om miljö, mänskliga rättigheter, arbetsrätt, korruption och inhumana vapen, genom det stöd som Sverige ger till initiativ såsom FN:s Global Compact och OECD:s riktlinjer för multinationella bolag, samt genom Sveriges ställningstaganden i folkrättsliga frågor. Tillsammans med den svenska statens värdegrund, utgör de internationella konventionerna väsentliga instrument för Etikrådet i dess arbete att säkerställa att AP-fonderna tar nödvändiga hänsyn till miljöaspekter och etiska dimensioner i sin verksamhet.

I sitt arbete utgår Etikrådet från att alla konventioner som Sverige har undertecknat ska följas och är lika betydelsefulla. Denna utgångspunkt stöds även i beslut och uttalanden från olika FN-organ som poängterar att de mänskliga rättigheterna är universella, odelbara, ömsesidigt beroende och relaterar till varandra och inte går att inbördes rangordna.

Fonderna anser att bolagen själva har ett ansvar att inte medverka till att internationella konventioner överträds, oavsett om dessa är riktade till stater, till enskilda eller till bolag och organisationer. Ansvaret gäller dessutom oavsett om de länder där bolagen verkar har undertecknat konventionerna eller inte, och/eller har svagare lagstiftning.

Om bolag som fonderna investerat i kan kopplas till kränkning av en konvention, är den grundläggande utgångspunkten att fonderna ska använda sitt ägarskap för att få kränkningen att upphöra, verka för att förebyggande system implementeras och att åtgärder vidtas för att förhindra framtida kränkningar. Genom att vara engagerade och använda sitt ägande för att agera mot kränkningar av konventioner och ställa krav på förändring kan fonderna göra skillnad. Först om detta inte kan åstadkommas övervägs avyttring av fondernas innehav i bolaget.

Fondernas värdegrund:

Att handla utifrån principerna om

- Engagemang
- Agerande
- Förändring

Global Compact

är ett frivilligt FN-initiativ för att främja att företag bedriver sina verksamheter med hänsyn till tio universellt etablerade principer. De tio principerna bygger på FN-konventioner inom områdena mänskliga rättigheter, arbetsrätt, miljö och korruption. *(www.unglobalcompact.org)*

ILO

International Labour Organization – FN:s organ för arbetsrättsliga frågor och arbetsvillkor. ILO består av representanter från både arbetstagar- och arbetsgivarsidan. ILO har tagit fram en rad konventioner om rättigheter i arbetet, av vilka de mest kända är ILO:s åtta kärnkonventioner som berör frågor om föreningsfrihet och organisationsrätten, tvångsarbete, diskriminering och barnarbete. *(www.ilo.org)*

OECD:s riktlinjer för multinationella företag

är gemensamma riktlinjer till multinationella företag från 40 regeringar. Riktlinjerna har förhandlats fram i samarbete med arbetsgivarnas, fackföreningarnas och enskilda organisationers representanter vid OECD. *(www.oecd.org)*

Etikrådets arbete består av två delar:

- Uppföljande arbete
- Förebyggande arbete

Arbetsmetoden bygger på en systematisk process i syfte att identifiera kränkningar av internationella konventioner.

Etikrådets arbete

Etikrådets arbete utgår från principerna om engagemang, agerande och förändring med målet att göra skillnad. Det arbetet består av två delar som kontinuerligt samverkar med varandra och som är lika betydelsefulla för att försäkra sig om ett långsiktigt engagemang, ett konsekvent agerande och uthålliga förändringar.

Det uppföljande arbete består i att identifiera bolag som kan kopplas till kränkning av en konvention. Principerna om engagemang, agerande och förändring tar sig konkret uttryck genom bland annat dialoger och påtryckningar för att påverka bolagen att ta itu med konstaterade kränkningar av konventioner samt att implementera förebyggande system och åtgärder för att förhindra framtida kräkningar.

Det förebyggande arbetet sker genom att Etikrådet genom olika bransch- och investerarinitiativ arbetar för att påverka bolag att öka transparensen, agera mer ansvarsfullt samt adressera viktiga frågeställningar inom etik- och miljöområdet.

På basis av dessa två samverkande ansatser, och med principerna om engagemang, agerande och förändring som utgångspunkt, kan Etikrådets handlande få större kraft genom att andra investerare och bolag ställer sig bakom samma krav. Därigenom kan konventionerna och värdegrundens etiska principer ges ökad skärpa. Det är just denna kraft som kan åstadkomma förändring och göra skillnad.

När möjligheten att få till stånd en önskvärd och nödvändig förändring genom dialog bedöms som utsiktslös, rekommenderar Etikrådet AP-fonderna en avyttring av innehavet i det aktuella bolaget. Etikrådet ser avyttring som en absolut sista utväg, och den sker med den beklagliga vissheten att problemet med stor sannolikhet inte försvinner på grund av fondernas utträde och att missförhållandena dessvärre riskerar att fortgå.

En systematisk arbetsprocess

De fyra AP-fonderna som utgör Etikrådet investerar globalt i flera tusen aktiebolag. En stor del av fondernas innehav är passivt förvaltade, vilket innebär att investeringarna inte föregås av bedömningar av enskilda bolag utan styrs av bolagens vikt i ett marknadsindex. Det innebär att fonderna får ett spritt ägande med relativt små ägarandelar i många olika bolag. Etikrådet använder sig därför av en systematisk arbetsprocess för att identifiera de innehav där engagemang gör mest nytta.

Etikrådets arbetsmetod bygger på en genomlysning av de fyra AP-fondernas aktieportföljer med avseende på kränkningar av internationella konventioner. Etikrådets mål är att föra en aktiv dialog med bolag som kränker konventioner i syfte att få dem att vidta åtgärder. Åtgärder som dels får kränkningen att upphöra, dels säkerställer att förebyggande system som förhindrar framtida kränkningar av konventioner implementeras. Genomlysningen görs med hjälp av extern konsult som löpande söker och samlar in relevant information om bolag från ett stort antal källor, bland annat FN-källor, medier och olika frivillig- och intresseorganisationers rapportering. AP-fondernas aktieinnehav matchas mot denna databas, och i de fall det finns rapporterade incidenter rörande kränkningar av internationella konventioner undersöks dessa bolag närmare. Konsultens uppgift är att verifiera källorna och ta kontakt med bolagen för att höra deras syn på de rapporterade kränkningarna.

När kränkningar verifierats inleder Etikrådet en dialog med bolaget. I de fall som redovisas i denna rapport sköter Etikrådet denna dialog själv. Dialogen med övriga bolag ombesörjs av konsulten som kontinuerligt rapporterar om utvecklingen i pågående dialoger och uppmärksammar Etikrådet på nya incidenter.

I de bolag Etikrådet väljer att föra en direkt dialog med bedöms problemen vara påtagliga och väl dokumenterade och Etikrådets engagemang kunna göra skillnad. En dialog kan pågå under flera år. Så länge dialogen går framåt och Etikrådet anser att det finns möjlighet att påverka bolaget i positiv riktning, är rådet villigt att ägna tid och resurser åt dialogen.

Även om ett stort antal källor bevakas finns naturligtvis alltid risken att något inte fångas upp. Om Etikrådet, på annat sätt, får information om en kränkning integreras denna information omgående i samma systematiska process.

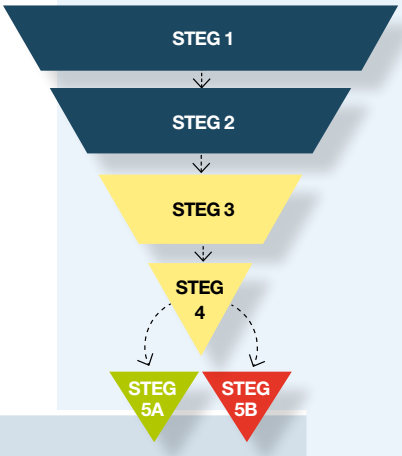

	Konsulten[4]	Etikrådet
STEG 1 **Genomlysning av fondernas bolagsinnehav**	Systematisk omvärldsbevakning av cirka 4 200 bolag. Media, intresseorganisationer och FN-organ utgör några av källorna.	Etikrådet får kännedom om att en incident har inträffat i ett av portföljbolagen.
STEG 2 **Djupare granskning**	Cirka 100–200 bolag granskas djupare baserat på rapportering om påstådda kränkningar av internationella konventioner.	
STEG 3 **Val av dialogbolag**	Dialog förs även med alla de bolag, 100–200 (under steg 2) som Etikrådet valt att inte föra en direkt dialog med, men där misstänkta eller bekräftade kränkningar av internationella konventioner finns. Detta sker genom konsultens försorg som, för Etikrådets och andra kunders räkning, för dialog med bolagen.	Etikrådet tar initiativ till direkt dialog med 10-15 bolag där problemen är påtagliga och väl dokumenterade. Mot dessa bolag bedriver Etikrådet ett aktivt ägarstyrningsarbete.
STEG 4 **Dialogarbete**		Ytterligare påtryckningsaktiviteter vidtas. Hit hör samarbete med andra investerare, att ge förslag till bolagsstämmor och att rösta på bolagsstämmor.
STEG 5 A **Målet med dialogen har uppnåtts**	Särskild bevakning av bolaget under 5 år.	Om de första fyra stegen ger önskat resultat tas bolaget bort från Etikrådets dialoglista.
STEG 5 B **Rekommendation om avyttring**		Om de första fyra stegen inte ger önskat resultat fattar varje enskild fond beslut kring en eventuell avyttring av innehavet baserat på en rekommendation från Etikrådet. Etikrådet kontaktar sedan ovanstående bolag en gång per år för att kontrollera om situationen förändrats och uppmanar bolaget att bedriva verksamheten i linje med internationella konventioner.

4. GES Investment Services

Med hela världen som arbetsfält

Etikrådet följer en rad fall där bolag kopplats till kränkningar av internationella konventioner och principer. Första, Andra, Tredje och Fjärde AP-fonden som alla är medlemmar i Etikrådet investerar i globalt diversifierade portföljer med flera tusen internationella bolag. Etikrådet har inte tillräckligt med resurser för att bedriva aktiv ägarstyrning med alla bolag utan väljer ut ett antal bolag att engagera sig i. I de bolag som väljs ut bedöms problemen vara påtagliga och väl dokumenterade och engagemanget kunna göra skillnad.

Vid utgången av 2010 förde Etikrådet en direkt dialog med ett tiotal bolag i syfte att få dem att vidta åtgärder. Etikrådets konsult förde parallellt dialoger med 100–200 bolag för Etikrådets och andra kunders räkning.

Bolag som Etikrådet för en direkt dialog med

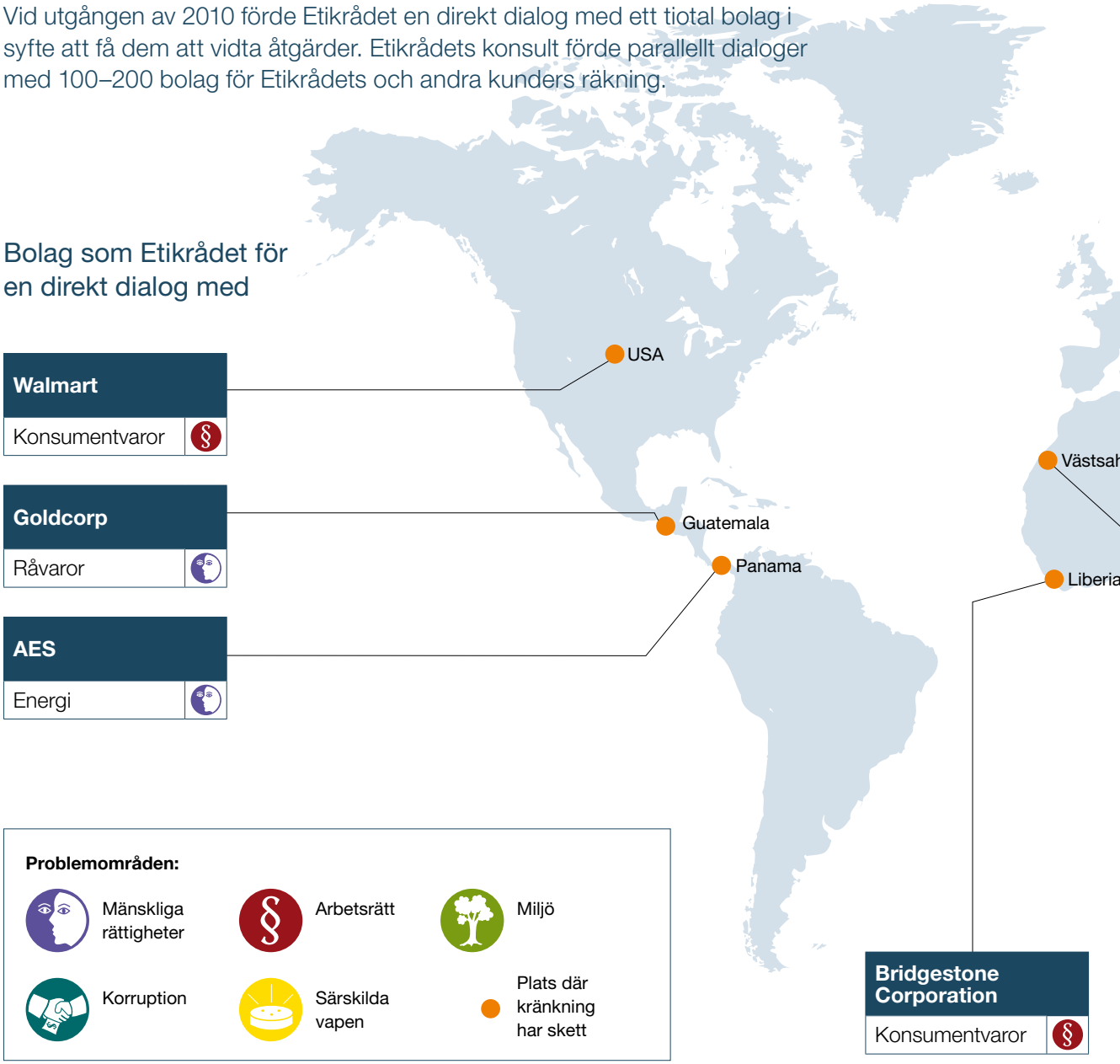

Alstom
Verkstad
Motorola Solutions
Telekom
Veolia
Samhällsservice
Palestinska områdena
Toyota
Konsumentvaror
Filippinerna
Rio Tinto
Råvaror
Indonesien
Freeport-McMoran
Råvaror
Incitec Pivot
Kemi

Bolag där målen för dialogen har uppfyllts under 2010

Etikrådet för en aktiv dialog med bolag som kränker konventioner. Syftet är att få bolagen att upphöra med kränkningen och säkerställa att förebyggande system som förhindrar framtida kränkningar av konventioner implementeras.

Ett bolag avförs från Etikrådets dialoglista då de mål som Etikrådet satte upp när dialogen inleddes har uppfyllts. Bolaget blir därefter föremål för särskild bevakning under fem år.

Problemområden:

- Mänskliga rättigheter
- Arbetsrätt
- Miljö
- Korruption
- Särskilda vapen

Utvecklingen rankas utifrån de mål som satts upp i respektive fall.

- Ingen positiv utveckling
- Tecken på utveckling
- Svagt positiv utveckling
- Positiv utveckling
- Mycket positiv utveckling

Status för dialogerna avser utvecklingen av dialogen vid utgången av 2010.

Vedanta

Hemvist	Sektor	Plats	Område	Utveckling
Storbritannien	Råvaror	Indien		2009 2010

Händelse: I samband med etableringen av en bauxitgruva i Niyamgiri i Indien kopplas Vedanta Resources Plc. till allvarlig negativ miljöpåverkan samt brott mot de mänskliga rättigheterna i strid med ILO:s konvention 169 om urfolk och stamfolk.

Mål: Att konstruktionen av gruvan upphör till dess att en transparent utvärderingsprocess avseende frågeställningen om de mänskliga rättigheterna har genomförts eller till dess att bolaget på annat sätt kan påvisa att urfolkens rättigheter respekteras.

Kommentar: I augusti 2010 beslöt indiska miljöministeriet att inte ge Vedanta licens för den planerade bauxitgruvan, vilket innebär att målet med dialogen är uppfyllt. Etikrådet kommer dock att fortsätta bevaka Vedanta, se vidare sid 20.

Bolag där målen för dialogen har uppfyllts före 2010

BHP Billiton

2008

Bolaget hade kopplats till kränkningar av rätten att teckna kollektivavtal i Australien, vilket strider mot ILO-konventionen om organisationsrätt och kollektiv förhandlingsrätt.

Chevron

2008

Bolaget hade kopplats till kränkningar av mänskliga rättigheter i Nigeria i strid med FN:s grundläggande principer om användning av våld och vapen av tjänstemän inom brottsbekämpande myndigheter.

Halliburton

2007

Bolaget hade kopplats till kränkningar kring bristande affärsetik och mutor i Irak och Nigeria, vilket är i strid med FN:s konvention om korruption och bestickning.

Sodexo

2008

Bolaget hade kopplats till kränkningar kring inhumana villkor för intagna vid en förläggning för invandrare i Storbritannien, i strid med FN:s deklaration om mänskliga rättigheter och FN:s flyktingkonvention.

Grupo Ferrovial

2009

Bolaget hade kopplats till ett vägprojekt som kränkte ett naturskyddsområde i Polen, vilket strider mot FN:s konvention om biologisk mångfald.

PetroChina

2009

Bolaget hade kopplats till bristande säkerhetsrutiner och kemiska utsläpp i den kinesiska floden Songhua, i strid med Baselkonventionen om farligt avfall.

Thales

2009

Bolaget hade kopplats till mutor av tjänstemän i flera länder, i strid med FN:s konvention mot korruption och bestickning.

Yahoo

2009

Bolaget hade kopplats till kränkningar av yttrandefriheten i Kina genom att bolagets joint-venture i Kina lämnat användaruppgifter om flera journalister som lett till deras fängslande, vilket strider mot FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna där rätten till åsikts- och yttrandefrihet ingår.

För mer information, se Etikrådets hemsida www.etikradetapfonderna.se

Pågående dialoger

AES

Hemvist	Sektor	Plats	Område	Utveckling
USA	Energi	Panama		2009 2010

Händelse: AES Corporation har kopplats till kränkning av urfolket Charco la Pavas rättigheter i samband med byggnationen av den så kallade Chan 75-dammen i Panama. Det inträffade har fördömts av FN:s särskilda rapportör om mänskliga rättigheter och grundläggande friheter för urfolken, och strider mot ILO:s konvention 169 om urfolk och stamfolk.

Mål: Att bygget av Chan 75 upphör till dess att en transparent utvärderingsprocess har genomförts i enlighet med principen om ”free prior and informed consent”, som fastställs i ILO-konvention 169 samt i FN:s deklaration om urfolks rättigheter eller till dess att bolaget på annat sätt kan påvisa att Charco la Pavas rättigheter respekteras.

Alstom (Ny)

Hemvist	Sektor	Plats	Område	Utveckling
Frankrike	Verkstad	Palestinska områden		2010

Händelse: Alstom, S.A. har kopplats till kränkning av fjärde Genèvekonventionen genom att leverera skräddarsydda tågsätt till en spårvagnsförbindelse som binder ihop västra Jerusalem och bosättningar som ligger på av Israel ockuperat palestinskt område.

Mål: Att Alstom avvecklar sitt engagemang i projektet eller att bolaget på ett transparent och trovärdigt sätt kan bevisa att projektet genomförs i enlighet med den palestinska befolkningens intressen och önskemål.

Bridgestone

Hemvist	Sektor	Plats	Område	Utveckling
Japan	Konsument	Liberia	§	2009 2010

Händelse: Bridgestone Corporation har kopplats till barnarbete på bolagets gummiplantage i Liberia i strid med FN:s konvention om barnets rättigheter.

Mål: Att bolaget vidtar konkreta åtgärder för att förhindra förekomsten av barnarbete samt implementerar en granskningsmekanism för att säkerställa att detta efterlevs. I förebyggande syfte bör bolaget anta en policy om barnarbete för hela sin verksamhet.

Kommentar: Bolaget skrev 2010 under ytterligare ett kollektivavtal med fackföreningen. Enligt bolaget innebär villkoren i det nya kollektivavtalet att det inte finns skäl för anställda att ta hjälp av barnarbete för att nå upp till sina kvoter. Etikrådet avvaktar att få detta verifierat.

Freeport-McMoran

Hemvist	Sektor	Plats	Område	Utveckling
USA	Råvaror	Indonesien		2009 2010

Händelse: Freeport-McMoran Copper & Gold Inc. kopplas genom sin gruvdrift i Indonesien till allvarlig negativ miljöpåverkan i strid med FN:s konvention om biologisk mångfald samt till anklagelser om bestickning.

Mål: Att bolaget redovisar hur det arbetar för att minimera effekterna på miljön samt tar fram en plan för hur området ska återställas då gruvdriften upphör.

Kommentar: Etikrådet lade tillsammans med två andra investerare, holländska ABP samt amerikanska New York City Pension Funds, en resolution till årsstämmorna 2009 och 2010 med krav på tillsättandet av en oberoende miljöexpert i styrelsen. Resolutionen erhöll båda gångerna en tredjedel av rösterna. Som svar på resolutionen ska Freeport tillsätta en kommitté för hållbar utveckling till styrelsen för det indonesiska dotterbolaget PTFI. Se vidare sid 23.

Goldcorp

Hemvist	Sektor	Plats	Område	Utveckling
Kanada	Råvaror	Guatemala		2009 2010

Händelse: Goldcorp Inc. anklagas av mayabefolkningen i samhällena kring Marlingruvan för att inte respektera deras mänskliga rättigheter och urfolksrättigheter samt för att förorena vatten och bidra till spänningar, hot och trakasserier inom samhällena. Kränkningen kan kopplas till FN:s Global Compact princip 1 och 2 avseende mänskliga rättigheter.

Mål: Att bolaget utvecklar policier, program för och påverkan på lokalbefolkningen och vidtar åtgärder för att säkerställa respekt för urfolkens rättigheter i pågående och framtida projekt i Guatemala.

Kommentar: Etikrådet besökte Marlingruvan i februari 2008 tillsammans med kanadensiska investerare. På investerargruppens inrådan gjordes en oberoende utvärdering av hur de mänskliga rättigheterna i området adresserats. Bolaget har under 2010 presenterat konkreta åtgärder som svar på utvärderingens slutsatser och rekommendationer. Majoriteten av åtgärderna beräknas vara genomförda under första halvåret 2011. Se vidare sid 22.

Pågående dialoger

Incitec Pivot

Hemvist	Sektor	Plats	Område	Utveckling
Australien	Kemi	Västsahara		2009 2010

Händelse: Incitec Pivot Ltd. köper fosfat från ett marockanskt bolag som bryter fosfat i Västsahara. Västsahara är sedan 1975 ockuperat av Marocko och står på FN:s lista över icke självstyrande områden som ska avkoloniseras. FN:s rättschef slog i januari 2002 fast att ingen utvinning av naturresurser kan ske i Västsahara mot den västsahariska befolkningens vilja, vilket skulle vara i strid med FN:s konvention för medborgerliga och politiska rättigheter samt FN-konventionen för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.

Mål: Att bolaget upphör med inköpen av fosfat från Västsahara, eller kan bevisa att utvinningen genomförs i enlighet med den västsahariska befolkningens intressen och önskemål, i linje med FN-utlåtandet från 2002. Bolaget måste även anta en bolagspolicy som förhindrar det från att överträda internationell humanitär rätt.

Motorola Solutions (Ny)

Hemvist	Sektor	Plats	Område	Utveckling
USA	Telekom	Palestinska områden		2010

Händelse: Motorola Solutions, Inc. har levererat ett skräddarsytt övervakningssystem till bosättningar på Västbanken. De bosättningar som ligger på ockuperad palestinsk mark strider mot internationell humanitär rätt (bland annat fjärde Genèvekonventionen), vilket har bekräftats av den internationella domstolen i Haag.

Mål: Att bolaget upphör att leverera och underhålla övervakningssystemet samt tillhörande tjänster till bosättningar som ligger på ockuperad mark. Bolaget måste även anta en bolagspolicy som förhindrar det från att bidra till överträdelser av internationell humanitär rätt.

Rio Tinto

Hemvist	Sektor	Plats	Område	Utveckling
Australien	Råvaror	Indonesien		2009 2010

Händelse: Rio Tinto Ltd. kopplas genom sitt samarbete med Freeport-McMoran Copper & Gold Inc. och detta bolags gruvdrift i Indonesien, till allvarlig negativ miljöpåverkan i strid med FN:s konvention om biologisk mångfald.

Mål: Att bolaget på ett proaktivt sätt tillser att nödvändiga åtgärder implementeras så att verksamheten vid Grasberggruvan lever upp till internationellt accepterade nivåer för gruvavfallshantering.

Toyota

Hemvist	Sektor	Plats	Område	Utveckling
Japan	Konsument	Filippinerna	§	2009 2010

Händelse: Toyota Motor Corporation kopplas till antifackligt agerande hos ett dotterbolag i Filippinerna i strid med ILO:s konvention om föreningsfrihet och skydd för rätten att organisera sig.

Mål: Att företaget adresserar situationen i Filippinerna och försäkrar att en oberoende fackförening får agera fritt samt antar en koncernpolicy om föreningsfrihet för de anställda.

Kommentar: Etikrådet har träffat bolaget i London under 2010 och dialogen har varit intensiv och positiv. Dialogen har dock ännu inte lett till att målsättningarna uppnåtts.

Veolia (Ny)

Hemvist	Sektor	Plats	Område	Utveckling
Frankrike	Samhällsservice	Palestinska områden		2010

Händelse: Veolia Environnement har kopplats till kränkning av fjärde Genèvekonventionen genom att leverera skräddarsydd administration och drift av en spårvagnsförbindelse som binder ihop västra Jerusalem och bosättningar som ligger på av Israel ockuperat palestinskt område.

Mål: Att bolaget avvecklar sitt engagemang i projektet eller att bolaget på ett transparent och trovärdigt sätt kan bevisa att projektet genomförs i enlighet med den palestinska befolkningens intressen och önskemål.

Walmart

Hemvist	Sektor	Plats	Område	Utveckling
USA	Konsument	USA	§	2009 2010

Händelse: Walmart Stores, Inc. kopplas till systematiska kränkningar av arbetstagarnas rättigheter i strid med ILO:s kärnkonventioner om arbetsvillkor både i den egna verksamheten och i leverantörsledet. Bolaget anses aktivt motarbeta de anställdas rättighet att bilda fackföreningar och ansluta sig fackligt.

Mål: Att bolaget stärker sina policier och riktlinjer, så att dessa överensstämmer med de internationella riktlinjerna och visar ett trovärdigt uppföljningssystem som säkrar efterlevnaden av riktlinjerna.

Kommentar: Etikrådet har under 2010 haft en konstruktiv dialog med bolaget tillsammans med en mindre grupp internationella investerare samt träffat bolaget i USA. Gruppen har gett bolaget ett antal konkreta förslag på förbättringar kring arbetstagarnas rättigheter, speciellt gällande den amerikanska verksamheten där de flesta incidenter rapporteras. Se vidare sid 24.

Bolag där dialogen är vilande i väntan på utslag i pågående rättsprocess

Chevron

Hemvist	Sektor	Plats	Område	Utveckling
USA	Energi	Ecuador		2009 2010

Händelse: Chevron Corporation har kopplats till miljöförstöring i Amazonas, Ecuador, vilket står i strid med FN:s konvention om biologisk mångfald.

Mål: Att bolaget agerar preventivt genom att stärka sina riktlinjer för miljö och förbinder sig att använda bästa tillgängliga teknik för utvinning i bolagets samtliga verksamheter samt adresserar de specifika föroreningsproblemen som föreligger som konsekvens av bolagets verksamhet i Ecuador.

Kommentar: Fallet prövas i en pågående rättsprocess i Ecuador. Domaren i fallet har bytts ut på grund av mutanklagelser, vilket ytterligare fördröjer ett domslut. Bolaget förnekar ansvar för föroreningarna i Amazonas och menar att det vidtog tillräckliga reningsåtgärder innan det drog sig ur projektet. Etikrådet anser att det kommit så långt som är möjligt i den aktiva dialogen med Chevron och inväntar nu att ärendet slutligen avgörs i domstol och att domen vinner laga kraft.

Duke Energy

Hemvist	Sektor	Plats	Område	Utveckling
USA	Energi	USA		2009 2010

Händelse: Duke Energy Corporation har genom underlåtelse att modernisera ett antal kolkraftverk i USA kopplats till allvarliga luftföroreningar i strid med konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar.

Mål: Att bolaget redovisar hur de berörda kraftverken ska effektiviseras genom modernisering och implementering av teknik för att mäta och minska utsläpp av kväveoxider och svaveldioxid i enlighet med kraven från den amerikanska miljöskydds-myndigheten.

Kommentar: Bolaget har nu reningsteknik för kväveoxider på de åtta kraftverk som berörs. Vad gäller svaveldioxid har bolaget installerat reningsutrustning på tre av kraftverken, och enligt bolagets planer ska modern reningsteknik vara installerad på ytterligare ett kraftverk 2010-11. Två av kraftverken är under avveckling och kommer att stängas inom tre till sju år. För de återstående två kraftverken finns inga planer på stängning eller att införa rening av svaveldioxid eftersom dessa enheter är mindre och endast är i drift delar av året. I USA finns sedan 1990 ett handelssystem för utsläpp av svaveldioxid som alla berörda kraftverk deltar i. Bolaget uppfyller här alla de krav som amerikanska myndigheter ställer. Etikrådet anser att det kommit så långt som är möjligt i sin aktiva dialog med Duke Energy och inväntar utslaget från den rättsliga processen mellan bolaget och amerikanska Naturvårdsverket (EPA) gällande detta problem.

Bolag som har uteslutits av samtliga fonder

Nedan följer en lista på de bolag som Etikrådet har rekommenderat respektive fond att inte ha innehav i. Rekommendationen har följts av samtliga fonder.

Alliant Techsystems Inc.
Kan kopplas till kränkning av konvention mot klusterbomber.

GenCorp Inc.
Kan kopplas till kränkning av konvention mot klusterbomber.

General Dynamics Corporation
Kan kopplas till kränkning av konvention mot klusterbomber.

Hanwha Corporation
Kan kopplas till kränkning av konvention mot klusterbomber.

L-3 Communications Holdings, Inc.
Kan kopplas till kränkning av konvention mot klusterbomber.

Lockheed Martin Corporation
Kan kopplas till kränkning av konvention mot klusterbomber.

Poongsan Corporation (samt Poongsan Holdings Corporation)
Kan kopplas till kränkning av konvention mot klusterbomber.

Raytheon Company
Kan kopplas till kränkning av konvention mot klusterbomber.

Textron Inc.
Kan kopplas till kränkning av konvention mot klusterbomber.

Singapore Technologies Engineering.
Kan kopplas till kränkning av Ottawakonventionen mot antipersonella minor.

Samtliga ovanstående bolag är hemmahörande i länder som inte har skrivit under vapenkonventioner gällande klustervapen eller antipersonella minor. Följaktligen är bolagen inte bundna att följa konventionerna enligt nationell lagstiftning. Det innebär att det finns mycket begränsad möjlighet för Etikrådet att påverka, eftersom bolagen förväntas följa nationella säkerhetspolitiska direktiv. Som en årlig rutin uppmanar Etikrådet samtliga ovanstående bolag att agera i enlighet med de internationella vapenkonventionerna.

Elbit Systems Ltd.
Kan kopplas till kränkning av internationell humanitär rätt i strid med fjärde Genève-konventionen.

Både den Europeiska Unionen och den svenska regeringen är tydliga i att både de delar av separationsbarriären och de bosättningar som är uppförda av Israel på ockuperat område strider mot folkrätten och då mer specifikt artikel 49 i fjärde Genèvekonventionenen. Konventionen säger att den ockuperande makten inte får deportera eller transferera delar av sin civila befolkning in i territoriet den ockuperar.

Vedanta – målet för dialogen är uppfyllt men bevakningen fortsätter

Sedan våren 2009 har Etikrådet tillsammans med en grupp europeiska investerare fört en dialog med gruvbolaget Vedanta Resources. Målet med Etikrådets dialog har varit att bolaget ska stoppa etableringen av en bauxitgruva i Niyamgiri, i den indiska delstaten Orissa. Detta eftersom bolaget inte gjort en korrekt utvärderingsprocess eller på annat sätt bevisat att de tagit hänsyn till urfolkets rättigheter i planeringen av gruvan. I augusti 2010 beslöt indiska miljöminsteriet[5] att inte ge Vedanta licens för bauxitgruvan, vilket innebär att målet för Etikrådets dialog uppnåtts.

Under dialogens gång har ett antal andra brister och problem identifierats hos bolaget. Etikrådet kommer därför även fortsättningsvis att bevaka Vedanta och ställa krav på bättre transparens, intressentdialoger samt att bolaget ska införa en koncernstrategi för miljö- och sociala risker.

Vilka delkrav har Etikrådet ställt?

När Etikrådet inleder en dialog är målet att bolaget ska adressera en enskild incident. Incidenter är ofta symptom på bristande interna rutiner och policier i ett bolag och bör därför inte ses isolerade. Etikrådet arbetar därför proaktivt för att bolag ska implementera förebyggande policier och förbättra rutiner. I fallet Vedanta var målet att bolaget skulle säkerställa att de har rutiner och processer kring utvärdering av miljö- och sociala konsekvenser inklusive urfolkens rättigheter.

Etikrådet har, tillsammans med investerargruppen, haft löpande möten och avstämningar med såväl koncernledning som delar av styrelsen samt träffat bolaget i både Indien och Storbritannien. Etikrådet har framfört krav på ökad transparens kring bolagets hållbarhetsarbete, offentliggörande av åtgärdsplaner när fel uppstår, förbättrad kommunikation med olika intressentgrupper samt förtydligande av ansvar.

5. Ministry of Environment and Forests

Dialogens utveckling 2010

Bolaget hade inledningsvis en defensiv inställning till att kommunicera kring hållbarhetsfrågor, men har under dialogprocessens gång blivit mer mottagligt för investerarnas synpunkter och kritik. Etikrådet kan konstatera en ökad, om än inte tillräcklig, transparens.

Som exempel på ökad transparens kan nämnas att bolaget har försett Etikrådet med material som har efterfrågats, bland annat oberoende utvärderingar kring bolagets hållbarhetsarbete. Etikrådet har också framfört förslag om att bolagets hemsida ska användas för att bemöta kritik och redogöra för bolagets ställning och processer. I juli 2010 satte bolaget upp en microsajt[6] för att informera om den planerade gruvan i Orissa vilket var ett viktigt steg framåt. Och i december 2010 publicerade bolaget på sin hemsida en utvärdering av bolagets hållbarhetspolicier och processer utförd av en oberoende konsultfirma. Utvärderingen inkluderar även rekommendationer till Vedanta som bolaget lovat att uppfylla[7].

Bolaget inrättade också i november 2010 en ny tjänst, en så kallad Chief Sustainability Officer, som kommer att ansvara för hållbarhetsarbetet på koncernnivå och rapportera till VD. Personen ifråga kommer därtill att ingå i bolagets hållbarhetskommitté som även omfattar delar av styrelsen och rapporterar till styrelsen.

Etikrådet har föreslagit att bolaget ska bli medlem i International Council on Mining and Metals (ICMM) och anta branschorganisationens principer för att säkerställa att verksamheten bedrivs enligt internationellt accepterade standarder. Även ett förslag om ett rundabordssamtal med Vedanta och andra gruvbolag (medlemmar i ICMM) för att diskutera lösningar och problem utifrån ICMM:s principer har framförts, vilket Vedanta dock avböjde.

Olika intressenter påverkar bolag på olika sätt

Vedanta är ett bra exempel på hur olika intressenter kan påverka ett bolag med olika verktyg. Media och frivilligorganisationer har fått stor genomslagskraft och därmed också fått en del aktieägare att engagera sig i Vedanta. Aktieägare har agerat olika; ett mindre antal investerare har uteslutit bolaget medan andra fortsatt att sätta press på bolaget. Alla intressenter spelar en viktig roll och väljer att påverka på olika sätt. Vi anser att vi gör mest nytta med att använda Första, Andra, Tredje och Fjärde AP-fondernas förhållandevis marginella ägande, drygt 0,19 % av Vedantas aktiekapital[8], till att försöka påverka bolaget. Säljer fonderna sina innehav försvinner inte problemen. Genom Etikrådets samarbete med andra internationella ägare uppnås större möjlighet att påverka bolaget än vid avyttring av aktierna.

6. http://lanjigarhproject.vedantaaluminium.com/lanjigarh-project.htm
7. http://www.vedantaresources.com/sustainability/scottwilson.html
8. Per 31 december 2010

Goldcorp – trots små ägarandelar kan vi göra skillnad

Det kanadensiska gruvbolaget Goldcorp äger och driver guldgruvan Marlin i Guatemala. Gruvan har varit kontroversiell sedan prospekteringsstadiet och flera lokala och internationella organisationer gör gällande att verksamheten medför negativa effekter för lokalbefolkningen avseende mänskliga rättigheter, inklusive hälsa samt tillgång till vatten och bostad.

Marlingruvan är belägen inom mayaindianers område och det finns oro för att gruvan ska medföra risker och hot mot den traditionella mayakulturen. Som ett resultat av spänningarna mellan bolaget och motståndare till gruvan har det förekommit en rad mer eller mindre våldsamma protester mot gruvan och bolaget Goldcorp.

Krav på oberoende utvärdering

Etikrådet besökte Marlingruvan tillsammans med kanadensiska investerare 2008 och fann att risken för kränkning av mänskliga rättigheter var stor. Etikrådet och investerargruppen lämnade därför in en resolution inför Goldcorps årsstämma, med krav på genomförande av en oberoende ”human rights impact assessment”. På investerargruppens inrådan genomfördes också en oberoende utvärdering 2008-2009 av hur de mänskliga rättigheterna adresserats i gruvans närområde. Utvärderingen presenterades under våren 2010 och innehöll en omfattande lista med rekommendationer på vad bolaget borde genomföra för att förbättra situationen, främst gällande hälsa, miljö och säkerhet, för boende och anställda vid Marlingruvan. Några veckor senare presenterade Goldcorp ett åtgärdspaket baserat på utvärderingen och med respons kring varje punkt på listan. I oktober presenterade bolaget sedan en första delavstämning av vad bolaget åtgärdat av punkterna på listan. Majoriteten av åtgärderna beräknas vara genomförda under första halvåret 2011.

Goldcorps respons på utvärderingen och deras åtgärdsplan visar att Goldcorp arbetar aktivt med att förbättra situationen vid Marlingruvan och även hur bolaget avser att agera framöver. Det innebär bland annat införande av en hållbarhetspolicy och en policy för mänskliga rättigheter, samt att dessa frågor numera hanteras på högsta nivå inom bolaget.

Goldcorp är ett bra exempel på hur investerare, även som Första, Andra, Tredje och Fjärde AP-fondens i detta fall med väldigt små ägarandelar (totalt 0,11 procent av aktiekapitalet[9]), kan påverka bolag och dess agerande i positiv riktning.

9. Per den 31 december 2010

Freeport-McMoRan – svårhanterat gruvavfall

Etikrådet har varit i dialog med Freeport-McMoRan Copper & Gold sedan 2007 med anledning av den miljöpåverkan som bolagets Grasberggruva på ön Papua i Indonesien har. Gruvan ligger på 4 500 meters höjd i ett bergigt område och är granne med en nationalpark som är med på UNESCO:s lista över världskultursarv.

Bolagets hantering av gruvavfallet har kritiserats av miljöorganisationer och investerare under lång tid, bland annat på grund av att anrikningssand släpps ut i en närbelägen flod. Detta är olagligt i de flesta länder och förekommer endast på ön Nya Guinea (som är delad mellan Indonesien och Papua Nya Guinea). Freeport-McMoRan hävdar att terrängen, de kraftiga regnfallen och att området är seismiskt aktivt, gör att floden är den enda möjligheten att bli av med avfallet. De påpekar också att de har tillstånd för detta från den indonesiska regeringen. Miljöorganisationerna å sin sida menar att detta skapar miljö- och hälsoproblem för de människor som bor längs floden samt att förfarandet strider mot FN:s konvention om biologisk mångfald.

Krav på ökad transparens

Etikrådets mål med dialogen är att bolaget redovisar hur det arbetar för att minimera effekterna på miljön samt tar fram en plan för hur området ska återställas när verksamheten avvecklas. Etikrådet har framförallt fokus på konsekvenserna av att anrikningssanden släpps ut i floden. Sanden transporteras nedför floden till flodmynningen där Freeport byggt upp vallar för att begränsa ytan och vidtagit andra åtgärder för att minska mängden sediment som går ut i havet. Det är viktigt för Etikrådet att få klarhet i om utsläppen i floden leder till att koppar och andra tungmetaller läcker ut och tas upp av växter eller djur. En annan viktig fråga är att bolaget avslutar gruvverksamheten på ett ansvarsfullt sätt. Det gäller att se till att det i framtiden inte kommer att läcka ut metaller som kan förgifta naturen och att uppsamlingsområdet för anrikningssanden kan användas på ett produktivt sätt.

Sommaren 2007 träffade Etikrådet representanter för Freeport i Stockholm och framförde då krav på ökad transparens från bolagets sida för att Etikrådet och andra intressenter skulle kunna bedöma miljöpåverkan från gruvan. Efter lång tid fick Etikrådet ta del av viss information, men inte tillräckligt för att kunna bedöma hur stor miljöpåverkan är.

Under 2008 tog Etikrådet kontakt med andra investerare vilka, i likhet med Etikrådet, förde dialog med Freeport och ställde liknande krav. Investerargruppen fattade beslut om att pröva ytterligare ett verktyg som är vanligt förekommande i USA, nämligen aktieägarförslag, en så kallad resolution, som ett sätt att påverka bolaget. Kravet på bolagsstämman i juni 2009 var att bolaget skulle tillsätta en miljöexpert till styrelsen – vilket inte var det exakta målet för Etikrådets dialog men var ett krav som indirekt skulle leda till ökad transparens. Resolutionen fick ett starkt stöd av en tredjedel av aktieägarna men bolaget meddelade senare att det inte hade för avsikt att följa resolutionens förslag. Samma förslag lämnades därför in till bolagsstämman 2010 och fick återigen stöd från en tredjedel av aktieägarna. Som en följd av resolutionen har nu bolaget beslutat att tillsätta en kommitté för hållbar utveckling till styrelsen för sitt indonesiska dotterbolag. Etikrådet kommer under 2011 att fortsätta dialogen med Freeport för att följa arbetet med den nya kommittén.

Walmart – ett bolag där förändring tar tid

Dialogen inleddes redan 2005 av Första AP-fonden och har funnits med på Etikrådets lista sedan rådets bildande 2007. Andra AP-fonden hade redan innan Etikrådets bildande uteslutit bolaget.

Walmart är ett av världens största bolag och har över 2 miljoner anställda. Bolaget har genom åren fått kritik bland annat för diskriminering av sina anställda, vilka krav man ställer på sina leverantörer, bristfällig miljöhänsyn, anställningsvillkor, de anställdas rättigheter att kollektivt förhandla om sina löner samt rättigheten att organisera sig fackligt.

Det är det sistnämnda området som är Etikrådets fokus i sin dialog med bolaget. ILO:s kärnkonventioner är grundläggande konventioner som i Sverige är mer eller mindre självklara. I Nordamerika är situationen annorlunda och kollektivavtal är ovanligare i detaljhandeln. Inom Walmarts nordamerikanska verksamhet finns det endast ett fåtal butiker med facklig representation.

Etikrådet har tillsammans med en mindre grupp internationella investerare haft en dialog med bolaget kring dessa problemområden, vilket periodvis fungerat bra och ibland mindre bra. Kontinuiteten i dialogen har påverkats av de många bytena av ledande befattningshavare i bolaget. Etikrådet kan dock konstatera att Walmart tagit ett antal grepp kring flera problemområden under den här perioden. Bolaget påbörjade redan 2005 ett uppmärksammat arbete kring energieffektivitet och kring miljöfrågor, för att sedan introducera krav på arbetsstandarder för leverantörer, tydliga mål kring mångfald i bonusprogrammen för chefer och ett antal andra förändringar.

Etikrådet tillsammans med investerargruppen har i sin dialog med Walmart under 2010 särskilt fokuserat på de anställdas rättigheter. Investerargruppen har tagit fram ett antal konkreta förslag, bland annat policier kring rätten att organisera sig fackligt, som Walmart ska ta ställning till.

Etikrådet har noterat att bolaget under sommaren 2010 gjorde en uppmärksammad överenskommelse med fackföreningar och lokala organisationer i Chicago där man vill låta bygga en mindre butik i en närförort. Man kom bland annat överens om minimiingångslöner för personal och att fackligt organiserade bolag skulle kunna få bygga butiken.

Etikrådet är medvetet om att arbetet med att få bolaget att stärka sina policier gällande rätten att organisera sig fackligt kommer att ta tid, men så länge det sker förbättringar, om än små, kommer Etikrådet att fortsätta föra dialog och ställa krav på bolaget.

Gällivare – the Mining Capital of Europe

Etikrådet har i flera år haft fokus på utvinningsindustrier eftersom dessa har stor påverkan på både miljö och omgivande samhällen. I sina dialoger med utländska gruvbolag har Etikrådet bland annat diskuterat miljöaspekter av avfallshantering och respekt för mänskliga rättigheter vid etablering av gruvverksamhet.

Även om varje gruva är unik beroende på var den ligger geografiskt, vilken typ av malm det rör sig om och hur malmkroppen ser ut, behöver alla bolag hantera sin påverkan på miljön och omgivande samhällen. För att öka sin kunskap och ta del av den expertis som svenska bolag besitter på området, reste Etikrådet i oktober 2010 till Gällivare – the Mining Capital of Europe – och besökte Bolidens koppargruva Aitik och LKAB:s underjordsgruva i Malmberget.

Hantering av avfall – en utmaning

Aitik är Skandinaviens största dagbrott: 3 km långt, 1,1 km brett och 400 m djupt. Det är imponerande att se detta gigantiska ”hål”, de enorma grävmaskiner som skopar upp malmen på jättestora lastbilar som kör malmen till en kross innan det är dags för malmen att börja förädlas till koppar i anrikningsverket. En bit bortanför dagbrottet finns det nya anrikningsverket (invigdes i augusti 2010) som har kapacitet att ta hand om 36 miljoner ton malm per år.

När malmen kommer in i anläggningen mals den i två enorma kvarnar, för att sedan blandas med vatten och ett kemiskt ämne som gör att kopparn samlas på ytan och kan samlas in. Malmen har en kopparhalt på 0,27 procent och genom anrikningen så framställer man ett koncentrat som till 30 procent består av koppar. Kopparkoncentratet transporteras sedan med tåg till Bolidens smältverk i Rönnskär, där det blir ren koppar.

Det är uppenbart att hantering av avfall är en viktig fråga när mer än 99 procent av råmaterialet är ”skräp”. Anrikningssanden (avfallet från anrikningsverket) leds till en stor damm, ett sandmagasin där partiklarna sjunker till botten. Vattnet som ”klarnat” leds till ett vattenmagasin från vilket anrikningsverket kan ta större delen av sitt processvatten. Sandmagasinet tar upp en yta som är fem gånger större än dagbrottet. Berget som sprängs bort och som inte innehåller tillräckligt med koppar förvaras på området vilket innebär att stora kullar skapas. Att ha kontroll på att utsläppen av metaller till omgivningen håller sig inom de gränsvärden som satts upp av myndigheterna är viktigt för omgivande natur. De största lokala utmaningarna för Aitikgruvan är att hantera stoft och partiklar som virvlas upp och sprids med vinden till omgivningen från vägar och från produktionsprocessen. Svensk lag, Miljöbalken, innehåller tydliga gränser för vilka bullernivåer samt utsläppsnivåer som är tillåtna. Boliden, liksom LKAB, gör regelbundna mätningar av buller och vibrationer som orsakas av gruvdriften i kringliggande områden samt utsläpp till vatten och luft. Mätningarna rapporteras till myndigheter.

Samhällen i omvandling

En stor social utmaning för LKAB är det faktum att både Kiruna och Malmberget är byggda på malmfyndigheterna. Det innebär att för varje utvidgning av gruvan kommer delar av städerna att påverkas. Att hantera denna samhällsomvandling är en viktig fråga för LKAB och kräver planering och god kommunikation med kommuner och individer. Ett led i kommunikationen med invånare är att bjuda in till öppna informationsmöten och berätta om kommande gruvplaner och hur samhället kommer att påverkas. LKAB arbetar för att man ska se denna process som en möjlighet för kommunerna att utvecklas.

I Malmberget bryter man ungefär 15 miljoner ton järnmalm per år. Malmen, som har en järnhalt på cirka 60 procent, kommer från cirka 10 olika malmkroppar och den nuvarande huvudnivån ligger på 1 000 meters djup. Under 2011 kommer man att börja bryta malm på 1 250 meters djup.

Underjordiskt samhälle

Efter att vi fått en genomgång av både verksamheten, hur LKAB hanterar utmaningarna att omvandla och flytta städer samt ha kontroll på miljöpåverkan är det dags för oss att besöka gruvan. Innan vi får åka ner i gruvan behöver vi, förutom vanlig skyddsutrustning, även ta på oss en elektroniskt ”tag” som gör att LKAB kan hålla koll på hur många som är i gruvan och var de befinner sig. Det är svårt att förstå att man är så långt ner. Vägarna som går ner till 1 000 meters djup är breda och hastighetsbegränsningen är 50 km/h. Vi blir överraskade över det samhälle som finns under jord. Vi stannar och ser verkstäder, kontrollrum där operatörerna på distans hanterar borrmaskinerna, stora krossar och transportband. Malmen transporteras i två gigantiska hissar som, på lite drygt en minut tar en last på 26 ton från 1 000 meter under mark upp till markytan. Gråberget, det vill säga berg som inte innehåller tillräckligt med järn, transporteras med lastbilarna upp ur gruvan. I Kiruna där det är en enda stor malmkropp använder man istället tåg för att ta upp gråberget. När malmen kommer upp till ytan vidareförädlas den på plats till pellets innan den skeppas vidare till kunderna som framför allt är stålverk i Europa.

Att på plats få se både en dagbrotts- och underjordsgruva samt diskutera med Bolidens och LKAB:s experter har gett oss värdefull kunskap om hur två svenska gruvbolag hanterar sina utmaningar inom miljö och samhällsomvandling. Detta tar vi med oss in i de dialoger som vi har med utländska gruvbolag.

Hållbart värdeskapande

Utöver kärnan i Etikrådets arbete, att genom dialog påverka ett antal bolags agerande, deltar Etikrådet i en rad svenska och internationella initiativ som syftar till att visa de fyra AP-fondernas ställningstagande som investerare och att öka bolagens ansvarstagande.

HÅLLBART VÄRDESKAPANDE

Läs mer om projektet på www.hallbartvardeskapande.se

Det svenska investerarinitiativet Hållbart värdeskapande är ett exempel där de fyra AP-fonderna som ingår i Etikrådet medverkat. Tillsammans med elva andra institutionella placerare, DnB NOR, Folksam, Handelsbanken, KK-Stiftelsen, Meta asset management, Nordea, SEB, Skandia Liv, SPP, Swedbank Robur och Svenska kyrkan uppmanade de fyra AP-fonderna hösten 2009 de 100 största bolagen på Stockholmsbörsen att delta i en enkätundersökning med frågor rörande ansvarsfull och hållbar affärsverksamhet.

Varför valde Etikrådet att stödja initiativet?

Etikrådet valde att stödja initiativet eftersom de fyra AP-fonderna anser att bolagen, genom att aktivt hantera miljömässiga och sociala aspekter i sina verksamheter, kan bidra till att minska risker och kostnader samt tillvarata affärsmöjligheter. Det främjar långsiktigt hållbart värdeskapande, och som investerare kan fonderna försäkra sig om att viktiga förutsättningar finns för en långsiktigt hållbar finansiell avkastning för nuvarande och framtida pensionärer i Sverige.

Vad gjorde Etikrådet med informationen?

Drygt 80 av de 100 bolag som fick enkäten valde att besvara den. Enkätsvaren har varit värdefulla för Etikrådet, dels för att de individuella svaren visar hur bolagens styrelser ser på sitt ansvar för och arbete med hållbart värdeskapande, dels för att det gett Etikrådet en mer samlad och strukturerad bild av hur långt de stora svenska bolagen kommit med integrationen av miljömässiga och sociala aspekter i sin affärsverksamhet.

De övergripande slutsatserna av enkätundersökningen överensstämmer med den bild Etikrådet har av de svenska bolagens arbete med hållbarhetsfrågor – nödvändiga riktlinjer finns ofta på plats, men för de allra flesta befinner sig arbetet med att implementera och följa upp efterlevnad av riktlinjerna i sin linda. Etikrådet har, bland annat utifrån svaren i enkäten, identifierat fokus- och förbättringsområden för ett antal bolag som Etikrådet sedan fört dialog med.

Hållbart värdeskapande 2010

Investerarinitiativet valde att under 2010 inte skicka ut en ny enkät till bolagen. Istället arrangerades ett seminarium med efterföljande rundabordssamtal där alla bolag som fick enkäten 2009 och investerargruppen gavs möjlighet att utbyta erfarenheter om arbetet med hållbarhetsfrågor i sina organisationer. Investerarna bakom initiativet Hållbart Värdeskapande belönades med Financial Hearings pris för Årets samspel, ett pris som delades med Kapitalmarknadsdagen i Shanghai.

Internationella samarbeten och initiativ

De fyra AP-fonderna i Etikrådet har alla skrivit på FN:s initiativ för ansvarsfulla investeringar (PRI) och stödjer därmed utvecklingen för att investerare ska ta hänsyn till frågor som rör miljö och sociala aspekter.

PRI

Principles for Responsible Investments – FN:s initiativ för principer för ansvarsfulla investeringar. Genom PRI ökar kontaktytan och kunskapsutbytet mellan ansvarsfulla investerare världen över. *(www.unpri.org)*

PRI utgör också en viktig plattform som skapar förutsättningar för samarbeten mellan internationella investerare. Tillsammans med andra investerare visar Etikrådet, både genom brev och genom publikt stöd till olika initiativ, att arbete med miljö och etik värdesätts av ägare, samt att vi som ägare följer bolagens utveckling inom de frågorna.

Under 2010 har Etikrådet fortsatt att delta i ett par PRI-initiativ tillsammans med andra investerare och organisationer.

Fortsatt fokus på klimatförändringar

Samtliga fonder i Etikrådet har under året anslutit sig till investerargruppen Institutional Investors Group on Climate Change (IIGCC). IIGCC är ett forum för samarbete kring klimatfrågor för europeiska investerare. Målet är att föra fram investerarnas röst kring klimatfrågan och engagera bolag, myndigheter och andra investerare för att adressera de långsiktiga risker och möjligheter som uppstår med klimatförändringar. Gruppen skrev bland annat ett upprop inför klimatmötet i Cancún i Mexico, med uppmaning att få prismekanismer på plats som underlättar klimatvänliga investeringar samt tydliga besked om utsläppsmål.

Samtliga fyra fonder stödjer Carbon Disclosure Project (CDP), som är ett internationellt samarbetsprojekt för att öka bolagens medvetande om klimatförändringar. Genom projektet driver institutionella investerare bolagen att rapportera mer transparent kring strategier för klimatfrågor och att bättre dokumentera nyckeltal som kan visa på förbättringar. CDP syftar till att effektivisera datainsamlingsprocessen genom att ett stort antal investerare kollektivt skriver under en gemensam förfrågan kring data och rapportering om utsläpp av växthusgaser.

Etikrådet har fortsatt att delta i ett initiativ tillsammans med 44 andra investerare där dialog har förts med ett stort antal bolag som är involverade i oljesandsutvinning i Kanada.

Anti-korruption – ett viktigt område

Etikrådet har tillsammans med ett par större fonder deltagit i ett initiativ med fokus på korruption. En grundanalys har genomförts där ett antal bolag har analyserats avseende deras förebyggande arbete kring korruption. Analysen utmynnade i att cirka 20 bolag kontaktades.

Djuphavsborrning och säkerhet

Efter BP:s olycka i Mexikanska golfen kontaktade Etikrådet tillsammans med en mindre grupp investerare femton av de ledande oljebolagen kring deras säkerhetsrutiner vid djuphavsborrning. Etikrådet kommer under 2011 följa upp bolagens svar och utvecklingen på området.

Utvinningsindustrier – ett problemområde

Ett annat internationellt initiativ som Etikrådet stödjer är initiativet för transparens inom utvinningsindustrierna, framför allt i oljebolag – det så kallade Extractive Industries Transparency Initiative (EITI). Behovet av transparens och styrning är särskilt stort i länder med rika naturresurser men svaga regeringar. Tydligare rapportering av inkomster i värdländerna, liksom att bolagen rapporterar vad de betalar, ökar transparensen i samhället och bidrar till bättre villkor för ekonomisk styrning. Tillsammans med ett 70-tal andra investerare har Etikrådet formellt gett sitt stöd till EITI, vilket signalerar till länder och bolag med utvinningsverksamhet att ägare sätter värde på tydlig och transparent redovisning av intäkterna.

Intressentdialoger

I mars 2010 bjöd Etikrådet in ett flertal intressentorganisationer till en presentation av årsrapporten 2009. Under diskussionen som följde handlade en stor del av frågorna om Etikrådets bolagsdialoger, transparensen och mål kring dialogerna. Etikrådet har under 2010 även haft enskilda möten med flera intressentorganisationer för att diskutera olika frågor.

Konferenser och forum 2010

Etikrådet har under året aktivt deltagit i ett antal konferenser och forum för att presentera sitt arbete och utbyta erfarenheter kring miljö- och etikfrågor. Därtill träffar Etikrådets medlemmar regelbundet investerare och andra intressenter för att berätta om Etikrådets arbete. Genom att utbyta erfarenheter och berätta om arbetet bidrar Etikrådet till debatten och medvetenheten kring bolagens ansvar.

STOREBRAND,"KRIG OCH FRED OCH RELIGION OCH POLITIK – NÄRINGSVERKSAMHET UNDER KRÄVANDE FÖRHÅLLANDEN", OSLO 17 MARS
Paneldebatt kring bolags agerande i konfliktzoner
Annika Andersson, Fjärde AP-fonden

UN PRI, NORDIC SIGNATORY MEETING, KÖPENHAMN 4 MAJ
Paneldebatt kring aktivt ägande, exkludering och medias roll
Annika Andersson, Fjärde AP-fonden

IMN'S 10TH ANNUAL SCANDINAVIAN INSTITUTIONAL INVESTORS SUMMIT, STOCKHOLM 10 JUNI
Paneldebatt om aktivt ägande
Annika Andersson, Fjärde AP-fonden

FINANCIAL TIMES, NORDIC INSTITUTIONAL INVESTORS "ENVIRONMENTAL RISK", STOCKHOLM 28 SEPTEMBER
Paneldebatt kring miljörisker med BP som bolagsexempel
Annika Andersson, Fjärde AP-fonden

RESPONSIBLE INVESTOR SUMMIT, "THE FUTURE OF GOVERNANCE AND INVESTOR RELATIONS", AMSTERDAM 13 OKTOBER
Paneldebatt kring framtiden för ägarstyrning och kontakten mellan aktieägare och bolag
John Howchin, Etikrådets generalsekreterare

PRI IN PERSON, PANELDEBATT "TACKLING CORRUPTION AND BRIBERY ON A GLOBAL SCALE", SAN FRANCISCO 6 OKTOBER
Nadine Viel Lamare, Första AP-fonden

SWEDISH PENSION FUND FORUM, "ALTERNATIVES TO BLACKLISTING", STOCKHOLM 23 NOVEMBER
Alternativ till svartlistning av bolag
Annika Andersson, Fjärde AP-fonden

KKR, ESG ROUND TABLE, OSLO 8 DECEMBER
Paneldebatt om påverkan och uteslutningar i noterade och onoterade bolag
Christina Kusoffsky Hillesöy, Tredje AP-fonden

HÅLLBART VÄRDESKAPANDE, STOCKHOLM 2 DECEMBER
Seminarium och rundabordssamtal om strategiskt hållbarhetsarbete
Nadine Viel Lamare, Första AP-fonden

Etikrådets ordinarie ledamöter

NADINE VIEL LAMARE
Ordförande och talesperson 2011
Första AP-fonden
www.ap1.se

ULRIKA DANIELSON
Andra AP-fonden
www.ap2.se

CHRISTINA KUSOFFSKY HILLESÖY
Tredje AP-fonden
www.ap3.se

ANNIKA ANDERSSON
Fjärde AP-fonden
www.ap4.se

JOHN HOWCHIN
Etikrådets generalsekreterare
www.etikradetapfonderna.se

Frågor om Etikrådet besvaras av
Nadine Viel Lamare,
Etikrådets ordförande 2011.
E-post: info@etikradetapfonderna.se
Tel: 08-566 20 270

Mer information finns på:
www.etikradetapfonderna.se

etikrådet
ETT SAMARBETE MELLAN FÖRSTA, ANDRA, TREDJE OCH FJÄRDE AP-FONDEN